

Фроленкова Н.О.

УДК 371.134+372. 3:005.22(045)

**ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНОГО
КОМПЛЕКСУ СУЧАСНОГО ДНЗ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ
ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Фроленкова Н.О.

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

**ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНОГО
КОМПЛЕКСУ СУЧАСНОГО ДНЗ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ
ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Фроленкова Н.О.

У статті розкривається проблема вивчення програмно-методичного комплексу сучасного дошкільного навчального закладу крізь призму професійної практичної підготовки студентів.

Ключові слова: зміст дошкільної освіти, науково-методичний супровід, програмно-методичний комплекс, програма, методика, практична підготовка.

**ИЗУЧЕНИЕ СТУДЕНТАМИ ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧЕСКОГО
КОМПЛЕКСА СОВРЕМЕННОГО ДУЗ КАК УСЛОВИЕ
ЭФФЕКТИВНОЙ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ**

Фроленкова Н.А.

В статье раскрывается проблема изучения программно-методического комплекса современного дошкольного учебного заведения сквозь призму профессиональной практической подготовки студентов.

Ключевые слова: содержание дошкольного образования, научно-методическое сопровождение, программно-методический комплекс, программа, методика, практическая подготовка.

**STUDY OF PROGRAMMATIC METHODOLOGICAL COMPLEX
OF MODERN PRESCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENT
AS CONDITION OF EFFECTIVE PRACTICAL STUDENTS'
PREPARATION**

Frolenkova N. O.

In this article the author examines the problem of study of programmatic methodological complex of modern preschool educational establishment opens up through the prism of professional and practical students' preparation.

Keywords: table of contents preschool education, scientifically methodological accompaniment, programmatic methodological complex, program, method, practical preparation.

Постановка проблеми. Сучасна система вітчизняної дошкільної освіти будується на принципах динамізму, варіативності організаційних форм, гнучкого реагування на потреби суспільства і особистості, характеризується різноманітністю педагогічних послуг, де гуманістичні, демократичні ідеали становлять основу сучасного навчально-виховного процесу у царині дошкільця.

Провідні принципи української системи дошкільної освіти задекларовано в низці загальнодержавних нормативних документів, а саме: у Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття), Законі “Про дошкільну освіту”, “Про охорону дитинства”, Базовому компоненті дошкільної освіти. В означених документах законодавчо закріплено прогресивні зміни, що відбулися в освітній політиці держави, а також прописано нові пріоритетні завдання подальшого розвитку системи дошкільної освіти [4, с. 3]. Стратегія осучаснення змісту дошкільної освітньої системи передбачена: Резолюцією І Всеукраїнського з'їзду педагогічних працівників дошкільної освіти (5 листопада 2010 р.), Концепцією розвитку дошкільної освіти на 2010-2016 рр., Державною цільовою програмою розвитку дошкільної освіти до 2017 року, Проектом Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.

Аналіз наукових досліджень. Виходячи з аналізу стратегічних напрямків реформування системи освіти, що розглядаються у фундаментальних дослідженнях вітчизняних та російських науковців

В.П. Андрущенко, Г.О. Атанова, В.І. Бондаря, І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало, О.Г. Мороза, Д.В. Чернилевського та інших, пріоритетним завданням вищої освіти є підготовка фахівців нового рівня якості, які б відповідали сучасним вимогам суспільства, були спроможними легко адаптуватися до швидкоплинних змін у професійній діяльності, володіючи уміннями впродовж всього життя самостійно поповнювати професійні знання та збагачувати власний професійний досвід.

Звичайно, підготовка педагогічних кадрів для першої освітньої ланки в першу чергу повинна відповідати вимогам сучасності, оскільки нею обумовлений рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. На цьому акцентують увагу, розглядаючи проблеми удосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах неперервної освіти, різних аспектів фахового становлення майбутнього вихователя, Л.В. Артемова, Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, А.М. Богуш, З.Н. Борисова, Е.С. Вільчковський, Н.В. Гавриш, Є.Є. Карпова, О.Г. Кучерявий, І.О. Луценко, Н.В. Лисенко, М.А. Машовець, Г.О. Підкурганна, Т.І. Поніманська та інші.

Сучасний етап розвитку системи вищої освіти характеризується інноваційним пошуком найвагоміших важелів впливу на покращення якості фахової підготовки. Ми переконані, що підготовка вихователя дітей дошкільного віку до роботи з програмно-методичним забезпеченням, маючи свою специфіку, ґрунтується на основних дидактичних закономірностях побудови процесу фахової підготовки у вищому навчальному закладі, що засвідчує здійснений нами аналіз наукових досліджень. Тому **метою статті** є розкриття змісту роботи з програмно-методичним комплексом дошкільного навчального закладу як умови якісної практичної підготовки фахівців дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Фахова підготовка у вищій школі базується на ефективній побудові навчального процесу, забезпечуючи поступову трансформацію пізнавальної діяльності у професійно спрямовану. Готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності оцінюється не лише результативністю фахового становлення, але й ефективністю особистісного зростання. У відповідності до тверджень О.Л. Богініч підготовка майбутнього фахівця у вищій школі реалізується у педагогічному процесі через відкриту, динамічну та саморозвива-

ючу систему (цілісне утворення), що включає в себе наступні складові компоненти: зміст підготовки відповідно до цілей, конкретних завдань та специфіки професійної кваліфікації цієї підготовки (зміст підготовки розглядається як мета та результат фахової підготовки у відповідності до освітньо-кваліфікаційного рівня); педагог як конструктор та організатор процесу навчання, розвитку і виховання майбутнього фахівця; педагогічний інструментарій (методи, прийоми, засоби навчальної взаємодії, організаційні форми навчання); суб'єкт навчання як активний учасник навчальної діяльності, результатом якої є особистісне оволодіння професійним досвідом та вміння його творчо застосовувати у майбутній діяльності [1].

Державний стандарт вищої освіти ставить перед системою вузівської професійної підготовки відповідальне завдання – підготувати таке покоління педагогічних кадрів, яке буде здатне здійснювати прогнозування і організацію роботи конкретного педагогічного колективу в умовах тієї або іншої освітньої програми [2].

Із сучасними навчально-виховними програмами для дошкільних закладів студенти знайомляться в рамках різних педагогічних дисциплін та на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні (нормативний курс з дошкільної педагогіки у вузі або педколеджі – на першому рівні; спецкурси і спецсемінари – для другого і третього рівня; спецкурси – на четвертому). Концентричний принцип побудови курсу дозволяє визначити обсяг, зміст матеріалу і створити умови для осмисленого, а не формального вивчення існуючих аспектів даної проблеми.

У курсі дошкільної педагогіки на першому освітньо-кваліфікаційному рівні знайомство з сучасними освітніми програмами починають тоді, коли студенти вже засвоїли основи теорії дошкільної освіти, знають цілі, завдання, зміст роботи дошкільних закладів, познайомилися з дослідженнями вітчизняних учених, мають уявлення про закономірності розвитку дітей дошкільного віку, їх індивідуальні та вікові особливості. Тільки в такому випадку розпочинають розгляд підходів до організації педагогічного процесу в різних варіативних і альтернативних програмах для дошкільних закладів.

Таким чином, мета вивчення навчально-виховних програм у курсі дошкільної педагогіки – ознайомити з різноманітністю програм, від-

значити ключові положення, що сприяють формуванню педагогічного мислення.

В процесі лекційних занять і самостійної роботи студенти вивчають зміст і структуру програм, найбільш поширених і популярних в практиці дошкільних закладів, вивчають методичні матеріали до них, спостерігають за впровадженням програми у роботу дитячих садків на практиці.

На сучасному етапі ключовим документом, що визначає зміст дошкільної освіти, є Базова програма “Я у Світі”, яка ґрунтується на компетентнісній парадигмі, передбачає збалансований різнобічний розвиток дітей дошкільного віку, створення сприятливого розвивального простору, що закладає основи компетентності, креативності, формує передшкільну емоційну, розумову, соціальну зрілість, активну життєву позицію.

Філософське трактування Базової програми “Я у Світі” спрямоване на розвиток дитини-дошкільника, базується на чітких концептуальних засадах, що відповідають сучасним світоглядним позиціям та світовим тенденціям. Відмінність її від попередніх програм, як зазначає Н.В. Тарапака, – у спрямованості на цілісний збалансований розвиток дитини через освоєння чотирьох основних сфер життєдіяльності: “Природа”, “Культура”, “Люди”, “Я Сам” [5, с. 237]. В.І. Шинкаренко наголошує на тому, що програма реалізує особистісно-орієнтовану модель дошкільної освіти, заявлену Базовим компонентом, відповідно до сучасного трактування завдань освіти у ній зміщено акцент з дидактичного (обов’язкове засвоєння дітьми певного обсягу знань, умінь, навичок) на розвивальний та виховний аспекти, що в комплексі забезпечує формування компетентної особистості [6, с. 3].

При вивченні різних освітніх програм для дошкільних закладів студентам пропонують завдання зробити класифікацію програм так, як вони її бачать. Принцип цієї класифікації може бути знайдений самими студентами або пропонується викладачем. Вже опрацьовані, вивчені програми можуть бути систематизовані за декількома показниками, тому можна отримати різні класифікації. Таке завдання формує у студентів цілісне сприйняття програми та одночасно допомагає виділити найважливіші складові кожного програмного документа.

У філософських витоках тієї або іншої програми лежить певне бачення авторами особливостей дітей дошкільного віку, закономірностей їхнього розвитку, а отже, і на створення умов, які сприяють становленню особистості, оберігають її самотність і розкривають творчий потенціал кожного вихованця. Виявлення філософсько-концептуальних основ програм дозволяє виділити дві групи програм: варіативні та альтернативні. Обсяг і спрямованість змісту програми на цілісний педагогічний процес уможливує виділення двох видів програм: комплексні і парціальні.

При створенні класифікації програм використовують також структурно-змістовий принцип. Для цього аналізу піддається весь пакет програмно-методичних матеріалів, або як прийнято його називати, програмно-методичний комплекс. Така робота дозволяє студентам побачити: матеріали мають концептуальні положення; містять чітко виражену систему дій, в якій навчально-виховні і розвиваючі завдання мають свою певну логіку побудови; мають методичні рекомендації для педагогів; забезпечені методичним супроводом. Наявність або відсутність повного програмно-методичного комплексу не означає, що сама програма високої або низької якості. Це свідчить лише про ступінь розробленості програми, можливість впровадження її в роботу дошкільних закладів, а також показує на перспективи подальшого вдосконалення науково-методичного супроводу.

Сьогодні, доприкладу, комплекс науково-методичних розробок до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” уже доповнено рядом нових наукових напрацювань за лініями розвитку та сферами життєдіяльності: Н.І. Баглаєва “Логіко-математичний розвиток дошкільника”, А.М. Гончаренко “Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників”, Н.Ф. Денисенко, О.П. Аксьонова “Через рух – до здоров’я дітей”, О.Л. Кононко “Виховуємо соціально компетентного дошкільника”, О.П. Терещенко “Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності” та ін.

Освітні програми аналізують і систематизують також за принципом відкритості-закритості. Це перш за все характеризує відношення авторів програми до її “модернізації” з боку практичних працівників: доповненню, крім тих, що пропонує автор, форм організації роботи

з дітьми, використанню нових педагогічних технологій і навчально-методичних матеріалів. У деяких програмах автори допускають заміну окремих фрагментів змісту відповідно до “місцевих” регіональних особливостей; а в інших – наполягають на цілісності підходу до змісту, рекомендують зберегти загальні тенденції, проте вибір технологій і методів роботи з конкретною дитиною залишається за педагогом.

На другому (третьому) освітньо-кваліфікаційному рівні студенти знову ж таки повертаються до проблем вивчення сучасних навчально-виховних програм на спецкурсах та спецсемінарах. Проте, ускладнюється мета (навчити бачити і розуміти відмінності в теоретичних основах і технологічних особливостях програм, орієнтуватися в основних напрямках роботи за різними програмами, прогнозувати шлях їх включення в діяльність дошкільного закладу). Проводиться аналіз нормативно-правового забезпечення оновлення змісту сучасної практики дошкільної освіти. На основі досліджень Т.І. Єрофєєвої, яка пропонує проводити вивчення змістового компонента авторських варіативних та альтернативних програм і методичних рекомендацій до них реферативно-аналітичним способом та виносити на самостійне опрацювання студентами [3, с. 9], спробуємо побудувати даний вид роботи за наступною логікою:

- теоретичні основи (концептуальні положення) програми, що вивчається;
- завдання розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку;
- принципи побудови програми;
- структура програми, характеристика її основних компонентів;
- методичне забезпечення програми, його характеристика;
- відмінності в особливостях програми, що вивчається;
- суб'єктивна оцінка переваг та недоліків програми;
- тип закладу, якому може бути рекомендована дана програма;
- прогнозування можливих ускладнень для педагогічного колективу при реалізації програми;
- зміст професійної підготовки педагогів до роботи за програмою, що вивчається.

Аналізу піддаються також комплексні і парціальні програми, що набули поширення у практиці роботи дошкільних закладів. Вивчається досвід центрів і закладів різних типів, нові педагогічні інноваційні технології.

На четвертому освітньо-кваліфікаційному рівні обговорювані питання отримують подальше розширення і поглиблення. Мета цієї роботи полягає в розгляді проблеми програмності у руслі ретроспективного огляду: створення програм і керівництва для дитячих садків у контексті становлення і розвитку вітчизняної теорії та практики дошкільного виховання, аналізується перехідний період до варіативності програмного забезпечення в роботі дошкільних закладів, оцінюються як досягнення, так і труднощі реалізації поліпрограмності в роботі дошкільних закладів.

Проблема має ще один важливий аспект. При аналізі програм необхідна оцінка її оригінальності, творчого втілення розвитку ідей світової та вітчизняної теорії і практики, використання підходів, які мали місце в історії вітчизняного дошкільного виховання. Поглиблене вивчення сучасних освітніх програм для ДНЗ на даному освітньо-кваліфікаційному рівні здійснюють на основі порівняльно-аналітичного вивчення певного аспекту у різних програмах.

Кожна програма містить особливості, котрі не завжди можуть бути схвально та однозначно прийняті педагогічними колективами. Необхідна велика внутрішня оцінка того, чи близька теоретична концепція тієї або іншої програми світогляду педагогів. Тому в Україні та за її рубежем проводяться конференції, предметом обговорення яких є теоретичні основи програм, особливості впровадження, подальшого розвитку й удосконалення. Науковцями систематично пропонуються анотовані огляди комплексних та спеціалізованих програм, висвітлюються особливості технології використання, подаються рекомендації щодо експертизи освітніх програм, розглядаються питання змісту й методики в умовах співіснування різного альтернативного програмно-методичного забезпечення.

Висновки. Отож, вивчення освітніх програм, обізнаність із їх варіативністю, різноманітними підходами щодо організації педагогічного процесу в сучасних дошкільних навчальних закладах, науково-

методичним супроводом є однією з важливих вимог сьогодення до професійної практичної підготовки фахівців дошкільної освіти.

Узагальнюючи результати теоретичного аналізу, цілком очевидно, що для системи вищої освіти пріоритетом стає підготовка фахівця, яка базується на формуванні у нього світоглядних позицій, переконань, творчих здібностей, професійної гнучкості. А орієнтація сучасної вищої освіти на формування професійно-творчої особистості, фахівця інноваційного типу, який здатний реалізувати освітні стандарти, впроваджувати нові освітні технології, вимагає ефективної організації цілісної професійної підготовки в умовах вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богиніч О.Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти [Електронний ресурс] // е-журнал “Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку”. – 2008. – Вип. 1. – Режим доступу: – http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/. – Загол. з титул. екрану.
2. Закон України “Про вищу освіту” № 2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. Розділ 3 – Старданти вищої освіти [Електронний ресурс] // Освітній портал. – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/pravo/law_05/part_03.html. – Загол. з титул. екрану.
3. Современные образовательные программы для дошкольных учреждений: Учеб.пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Под ред. Т.И. Ерофеевой. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр “Академия”, 2000. – 344 с.
4. Степанова Т.М. Трансформації змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки (кінець XIX-XX століття). Монографія / Т.М. Степанова. – К. : Видавничий Дім “Слово”, 2011. – 424 с.
5. Тарапака Н.В. Науково-методичне забезпечення базової програми розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / Н.В. Тарапака // Наукові записки Кіровоградського держ.пед.ун-ту ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки. Вип. 88. – Кіровоград, 2009. – С. 236-239.
6. Шинкаренко В.І. Базова програма Програма “Я у Світі” уже у світі / В.І. Шинкаренко // Дошкільне виховання . – 2009. – № 1. – С. 3-4.